

Plenarno predavanje Margret Grebowicz Gobasti mediji: Nabiranje skozi glivni obrat (foto: Ana Svetel, Bohinjska Bistrica, 26. 6. 2025).

Govorki in govorki sklepne okrogle mize: Sanja Đurin, Helmi Järviluoma, Juhana Venäläinen, Marcin Brocki in Blaž Bajič (foto: Lucija Ivanuša, Bohinjska Bistrica, 27. 6. 2025).

KRHKA OKOLJA V DIGITALNI DOBI: TEHNOLOGIJE, ESTETIKE, DRUŽBENOSTI

Mednarodna konferenca, Bohinjska Bistrica, 26.–28. junij 2025

Konferenca *Fragile Environments in a Digital Age* / Ranljiva okolja v digitalni dobi je v okviru projekta DigiFREN – Digital Aestheticization of Fragile Environments / Digitalna estetizacija ranljivih okolij med 26. in 28. junijem 2025 potekala v Bohinjski Bistrici. V pionirskem projektu projektu DigiFREN, ki se etnografsko in primerjalno loteva estetizacije okolja (in okoljskih sprememb) v digitalizirani Evropi, sodeluje in ga tudi vodi Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske Fakultete Univerze v Ljubljani.

Program je slavnostno odprla Margret Grebowicz, predavateljica filozofije na Univerzi za znanost in tehnologijo v Misuriju, s predavanjem *Mushroom Media: Foraging Through the Fungal Turn* / Gobasti mediji: Nabiranje skozi glivni obrat. V njem je prikazala, kako v današnjem svetu, v katerem se gobe in glive dojema kot senzacionalno zdravilo in rešitev za vse težave, od mentalnega zdravja do ekoloških katastrof, hkrati obstajajo nasprotujoči si diskurzi o gobarjenju. Po eni strani se govori o gobah kot magični rešitvi za vse, po drugi pa obstaja, če jih nabiramo sami, vsesplošni strah pred zastrupitvijo. Z analizo internetnih diskurzov in pomočjo postmoderne filozofije je ponudila nove načine razmišljanja o gobarjenju, s katerimi lahko presežemo pozitivno-negativno binarnost.

Juhana Venäläinen in Tiina Seppä z Univerze Vzhodne Finske sta v prvem sklopu predavanj predstavila prispevek z naslovom *Deterritorialised Care: Infrastructures, Ethics*

and Aesthetics of Hiking in Protected Nature / Deteritorializirana skrb: Infrastruktura, etika in estetizacija pohodništva v zaščiteni naravi. S primerjalno raziskavo raznolikih praks v nacionalnih parkih in zunaj njih sta na primeru dveh zaščitenih mokrišč na Finskem prikazala, kako infrastruktura v nacionalnih parkih posreduje odnose med človekom in okoljem. Zanimalo ju je, kako se oblikujejo digitalni diskurzi in kaj vpliva nanje. Njuna glavna teza je, da je skrb mogoče razumeti kot etično-estetski proces. Ta vključuje lokalne prakse, fizično infrastrukturo in digitalno komunikacijo.

V predavanju *Visual Narratives of Ecological Crisis: A Semiotic Analysis of the 2022 Oder River Poisoning* / Vizualni narativi ekološke krize: Semiotična analiza onesnaženja reke Odre leta 2022 je Marcin Brocki z Inštituta za etnologijo in kulturno antropologijo Univerze Jagiellonian na Poljskem s semiotično analizo vizualnega materiala, zbranega na terenu in spletu, pokazal, kako digitalna estetizacija spreminja ekološke percepcije in socialne dinamike. Zanimalo ga je, kako so ponavljajoči se vizualni motivi, ki simbolizirajo ekološko krizo, znanstveno avtoriteto in kolektivno odgovornost, vplivali na dojetje ekološke krize na primeru zastrupitve reke Odre leta 2022.

Prvi sklop predavanj je končala Nadia Molek, predavateljica na Fakulteti za organizacijske vede, ki je pozvala k etični in vključujoči uporabi umetne inteligence v turizmu. V predavanju *AI, Ethics, and Sustainability in the Digitalization of Fragile Tourism Environments: A Case Study*

* Jakob Stojanović, dodiplomski študent, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo; stojanovicjakob@gmail.com.

** Lucija Ivanuša, magistrska študentka etnologije in kulturne antropologije ter sociologije kulture, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo; lucija.ivanusa@gmail.com.

of Airbnb in the Riviera Maya and Cancun / UI, etika in trajnost v digitalizaciji ranljivih turističnih okolij: Študija primera Airbnb-ja v Rivieri Maya v Cancunu ugotavlja, da platforma Airbnb že od svojega prihoda na trg leta 2010 spreminja razvoj lokalnega turizma in ekonomije; zagovarja tezo, da povečana algoritmična digitalizacija turizma vpliva na pravičnost in trajnost v ekonomsko in ekološko občutljivih regijah.

Drugi sklop predavanj prvega dneva je s prispevkom *Aesthetic Re-interpretation of Religious Practice in Fragile Environment – Mirila of Velebit Mountain in Croatia / Estetska re-interpretacija religiozne prakse v ranljivem okolju – Mirile Velebita na Hrvaškem* uvedel Mario Katić, profesor etnologije in antropologije na Univerzi v Zadru. Odprl je razpravo o *mirilah*, prostorih in z njimi povezanih praksah, ki so bile in so še del pogrebov v severovzhodnem Jadranu, še zlasti v pogorju Velebita, in njihovi umetniški reinterpetaciji v današnjem času. Glavno pozornost je namenil umetniški estetski reinterpetaciji obravnavane pogrebne in religijske prakse in njenemu vplivu na proces ustvarjanja dediščine in vsakdanje življenje v ranljivih okoljih. Tako je ritual, nekdanj povezan s pogrebom, z umetniško in digitalno estetizacijo postal turistična atrakcija, teatralna predstava, motiv filmskih interpretacij ter del muzejev in nacionalnih parkov.

Rajko Muršič, profesor z ljubljanskega Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo je v predavanju *Multimodal Aesthetization of Place: Visual, Aural as well as Poetic and Narrational / Večmodalna estetizacija prostora: Vizualna, auralna kot tudi poetična in narativna* premišljeval, kako se prostori estetsko oblikujejo z zvokom, podobami, pozicijo in digitalnimi mediji. Na primeru Prešernovega *Krsta pri Savici* je – sledeč Walterju Benjaminu – pokazal, da je vsaka estetizacija v svojem bistvu tudi politična. Danes ob digitalni estetizaciji ni več pomembna sama izkušnja, gre namreč za reflektivni narcizem – narave se ne doživlja neposredno, temveč ta postane kulisa za našo samopodobo.

Reka Odra je leta 2022 doživela hudo zastrupitev. Narava se sicer počasi obnavlja, reka pa je v življenju ljudi dobila nove pomene in vloge. Posledica tega je (tudi) tišina, ki ob reki vztraja še danes. Magdalena Sztandara, ki prihaja z Inštituta za etnologijo in antropologijo Univerze Jagiellonian, se je v predavanju *Toward an Ecological Imagination: Telling the River in the Anthropocene / Naproti ekološki domišljiji: Pripovedovati reko v antropocenu* osredotočila na ljudi, ki so še v stiku z reko – z aktivisti, skrbniki, umetniki – in opazovala njihove poskuse ponovnega zamišljanja reke. S pomočjo klasične reprezentacije, fotografij, videa in eksperimentalnih umetniških praks poskušajo ljudem reko na novo približati z zvokom in sliko. Z deli, ki predstavljajo težave antropocena, želijo premostiti prepad med estetskim in ekološkim, etičnim in socialnim diskurzom. Kljub temu pa se tu postavljajo nova vprašanja o tem, kaj bi moralo biti vidno in kakšna dejanje naj bi sledila.

Po zadnjem predavanju tega dne se je konferenca nadaljevala v kinodvorani, kjer je sledil ogled filma *V Lazu*, ki so ga posneli Miha Peče, Špela Ledinek Lozej in Saša Roškar. Film prikazuje življenje skupnosti na visokogorski planini – od pastirskega in sirarskega dela do vsakdanjih srečanj z obiskovalci. Po ogledu je sledil pogovor z avtorji o spremembah v alpskem okolju in raziskovanju na bahninskih planinah.

Dan se je končal s čutnim sprehodom, ki sta ga vodila Rajko Muršič in Blaž Bajič. Udeleženci, razdeljeni v skupini za slušni in »klasični« čutni sprehod, so nato skupaj razmišljali o svojih izkušnjah. Dogodek je poudaril pomen veččutnega raziskovanja dediščine in okolja. Prvi dan je tako združil teoretske poglede in praktične izkušnje ter odprl prostor za razprave, ki so se nadaljevale v neformalnih pogovorih.

Blaž Bajič, predavatelj na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, je s predavanjem *How to Think Digital Aestheticization, or Why ‘Sensing’ Is Not Enough / Kako razmišljati digitalno estetizacijo oziroma zakaj zaznavanje ni dovolj* odprl drugi in hkrati tudi sklepni dan konference. Ukvarjal se je z digitalno estetizacijo kot nenehnim medsebojnim povezovanjem med (navidezno) univerzalnimi okoljskimi predstavami in partikularnostmi življenjskih izkušenj. Hkrati je – sledeč Slavoju Žižku in Jodi Dean – vlogo digitalne estetizacije povezal z razumevanjem ekološke krhkosti in odpornosti v času pohitrenih družbenih in okoljskih sprememb in zatonu simbolne učinkovitosti.

S časom velikih sprememb se je v predavanju “*Corona Mountaineering*” and the *Trivialization of Fragile Environments: The Impact of Digital Trends on Outdoor Practices in Slovenia / »Koronski alpinizem«* in trivializacija ranljivih okolij: *Vpliv digitalnih trendov na zunanje prakse v Sloveniji* ukvarjala tudi Liling Yan, doktorska študentka antropologije na Univerzi v Cape Townu. Predstavila je rezultate raziskave med slovenskimi pohodnicami, alpinistkami, plezalkami in avtorji o spremembah, povezanih s pandemijo, in vzponu v pohodniških praksah zaznanih športnih vplivnežev.

V nadaljevanju sta Ana Svetel in Veronika Zavratnik, raziskovalki in predavateljici z Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, predstavili prispevek *Tasteful Valleys: Representations of “Homemade” and “Traditional” Cuisine in Solčavsko / Okusne doline: Upodobitve »domače«* in »tradicionalne« kuhinje na Solčavskem. Predavateljici sta raziskovali predstavitev in estetizacijo konceptov »domače« in »tradicionalne« kuhinje kot pomembnega dela turistične ponudbe v Logarski dolini in širši Solčavski regiji.

Alpski svet je v prispevku z naslovom *Lens and Landscape: The Changing Aesthetics of Mountain Pastoralism in Slovenian Alps / Objektiv in pokrajina: Spreminjajoča se estetika gorskega pastirstva v slovenskih Alpah* raziskoval tudi Jaka Repič, izredni profesor na Oddelku za

etnologijo in kulturno antropologijo Univerze v Ljubljani. Njegov prispevek se je osredotočal na prevladujoče načine in žanre gorske fotografije, zlasti fotografiranje prizorov pašniškega življenja na območju Bohinja. Upodobitve je primerjal s praksami v drugih državah in preučeval, kako so vizualne upodobitve odražale in oblikovale spreminjajoče se percepcije gorskega življenja.

V predavanju Carlosa A. Batiste, doktorskega študenta antropologije na Univerzi Kolumbija, z naslovom *Sensing Nature, Materializing Populism: Remote Sensing and Underground Exploration in Quintana Roo* / Zaznavati naravo, uresničevati populizem: Daljinsko zaznavanje in raziskovanje podzemlja v Quintana Roo v Mehiki je avtor predstavil posledice gradnje turistične železnice Mayan Train na polotoku Yucatan. Osredotočal se je na slikovno gradivo karizmatičnih živali, kot so to npr. jaguarji, ki ga aktivisti uporabljajo za boj proti turistifikaciji območja in nejevernosti podpornikov gradnje tračnic, lokalnih oblasti in laične javnosti.

Nežka Struc, raziskovalka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, in Pia Krامل, doktorska študentka kulturne antropologije na Univerzi v Ljubljani, sta predstavili izsledke raziskave *Vulnerabilities through Digital Tools for Disaster Preparedness* / Ranljivosti pri uporabi digitalnih orodij za pripravljenost na nesreče. Raziskovali sta uporabo digitalnih in analognih orodij pri odzivu na naravne nesreče ter ocenili tako tveganja kot tudi pripravljenost na naravne nesreče. Članek je nastal v projektu *Sonar-Cities* / Sonarna mesta.

Sandi Abram, raziskovalec na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Univerze v Ljubljani, je v prispevku *Digital Technologies and Contemporary Hunting Practices* / Digitalne tehnologije in sodobne lovske prakse predstavil izsledke etnografske študije lovcev na Solčav-

skem. Študija je preučevala uporabo digitalnih tehnologij med lovom na divje živali in vpliv tovrstnih lovskih praks na identiteto, percepcijo in metode sodobnih lovcev. Večina uporabo tehnoloških pripomočkov pri lovu zavrača kot neavtentični lov, medtem ko je pri lovu na volkove njihova uporaba dobrodošla.

Na zaključni okrogli mizi *Sensing, Feeling, Conceiving Nature(s): Insights, Challenges, and Future Directions* / Zaznavati, čutiti, misliti narave: Uvidi, izzivi in prihodnje usmeritve, ki je ponudila prostor za končne premisleke o novih spoznanjih konference ter sklepne besede, so sodelovali Blaž Bajič, Marcin Brocki, Sanja Đurin, Juhana Venäläinen in Helmi Järviluoma, ki že več let sodelujejo v mednarodnem in interdisciplinarnem projektu DigiFREN. Konferenco so sklenili s krajšo refleksijo razvijajočih se perspektiv, znanj in izzivov, na katere so naleteli pri svojem delu.

Konferenca se je končala s predstavitvijo umetniške instalacije na prostem antropologinje in vizualne umetnice Henrike von Dewitz z naslovom *Exi(s)tense* v Kampu Danica. Umetnica je pokazala serijo abstraktnih video kompozicij posnetkov nevarnih ali nepričakovanih interakcij z naravo v vsakdanjem življenju, ki predstavljajo vizualno interakcijo s prostorom.

Predavanja, projekcije in druge aktivnosti konference so predstavili raznolike nove metode za raziskovanje odnosa med digitalno estetizacijo okolij in preoblikovanjem vsakdanjih percepcij, senzibilnosti, pojmovanj in praks, ki jih posameznik vzpostavlja do svojega okolja. Končni cilj projekta je razširiti polje vednosti v antropologiji, obogatiti druge vede – kulturno antropologijo, zgodovino, senzorične študije, hkrati pa tudi v ugotovitvah raziskav omogočiti učinkovitejše upravljanje in boljšo zaščito krhkih okolij.